

Різдвяні казки. казки

Ніна Мацебула

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Якщо маєш коріння

Дід розмовляв із онуком по мобільнику.

— Батьки казали, що занадто багато снігу, — повідомляв онук.
— А дороги не чищені.

Старий чув, як поряд із хлопцем стрибала онучка.

— А ми підемо в лісторан! — кричала мала. — Дідуню, ви з нами підете?

— Вгамуйся! — гримнув на неї старший брат.

— Отже, не приїдете, — підсумував дід, згадавши про розкішне зятеве авто. На такому потужному джипі можна й на Говерлу крізь замети пробитися. — І не кричи на сестричку!

— Діду, я дуже за вами скучив, — сумно мовив онук. А після довгої мовчанки додав: — Ми вас дуже любимо.

— Ми також скучили за вашим гармидером, — стримано мовив дід. — І за вами. Та нехай, не переймайся! Щасливого Різдва! Ми вас також дуже любимо.

Після розмови він якийсь час слухав телефонну тишу й дивився у вікно. Хата була край села, далі білосніжне поле й невеличкий лісочок. Сонце поволі розчинялося в сірому небі, мов мило в брудній воді. У лісі дід давно вже примітив декілька гарних ялинок. Тільки жодної зрізати не хотів. Останнім часом він узагалі жалів дерева. Завжди ніби себе ріжеш.

«Ще багато снігу намете, — подумав старий. І невесело посміхнувся: — Що більше снігу, тим менше в хаті онуків».

Зайшла дружина. Витирала руки об фартух.

— Я ще й печива напекла, — похвалилася вона. — Ведмедиків і сердечка. Коли наші приїдуть?

Із кухні пахтіло смачно, як і належить на свята.

— Зранку обіцяли, — збрехав дід і знову відвернувся до вікна. Якщо не відвертатися, брехня занадто швидко викривається. Очі видають.

— Може, прибереш сніг? — делікатно натякнула дружина. — У двір заїхати неможливо.

— Та я й збирався, — знову збрехав дід.

«Брехня має видаватися правдивою», — зітхнув він. Поволі вдягнувся, знайшов на веранді лопату і вийшов у двір.

Із неба повільно сипав пухнастий сніг. Так повільно, що можна було розгледіти красу кожної сніжинки.

— Кіндратовичу! — гукнув з-за паркану сусід, який саме порався біля свого трактора. — Не хвилюйтесь, я трактором розчищу дорогу принаймні до пошти. Коли ваші приїдуть? Моя малеча вже замучила! Тільки й чую: «Коли вони приїдуть? Коли?» Скучили за вашими онуками.

— Обіцяли завтра вранці, — відгукнувся дід. — Ось, збираюся прибрати сніг, щоб машина у двір заїхала.

А сам подумав: «Давненько я стільки не брехав».

Робота з лопатою розігріла. Відчув себе доволі молодим. «Ти ще міцний стариган, Розенбоме!» — згадав він давній мульт про подорож Нільса з дикими гусьми. І коли сусідський трактор із гуркотом виїхав на вулицю, навіть почав усміхатися.

За годину дід усе зробив і повернувся в хату по садову пилку.

— Піду в ліс, наріжу ялинкових гілок, — попередив дружину.

— Може, все-таки цілу ялиночку зрубаш? — озвалася вона з кухні. — Я з горища прикраси принесла. З тебе ялинка, з мене вареники на вечерю. Згода?

— Та звісно, — відгукнувся дід.

Він знав, як вона тепер усміхається. Жінки завжди певні, що вони найхитріші.

«І дякувати Богу, що так думають», — завважив про себе він.

У дворі не витримав, підійшов до старої грушки. Хотів струсити з гілочок снігові наліпи. Груша ламка, може не витримати такої ваги.

— Не-е-е тре-е-еба, — майже нечутно озвалася груша. — Під снігом теплі-і-іше...

Дід давно не дивувався, що розуміє мову дерев. Уже не вважав себе божевільним. Із віком люди повинні навчитися розуміти бодай дерева.

— Чому не спиш? — запитав дід. — Інші дерева давно сплять.

— Ста-а-арість. Не спи-и-ється. Ще й хро-о-обаки заї-і-іли. Зу-у-удять під коро-о-ою.

— Це червеці, — похитав головою дід. — Лиш дідько знає, як їх позбутися! Та не хвилюйся, я навесні щось придумаю. Якусь хімію знайду. Трохи потерпи, скоро червеці поснуть і тобі не свербітиме.

— Те-е-ерплю-у-у, — озвалася груша.

«Не дам її зрубати!» — твердо вирішив дід. Хоча дружина давно просила. Мовляв, посадимо іншу, зараз стільки нових сортів продається. Та навіщо ті сучасні сорти?! Рідна грушка ніколи не підводила. Навіть у неврожайні роки усім груш вистачало.

Він вийшов на вулицю і почалапав до лісу навпростець, через поле. Сніг був хрумким — «хрум-хрум» із кожним кроком. Звук, що в дитинстві викликав радість.

Хрумким — а таки глибоким, хоча колін ще не сягав. Зі змінами клімату в Україні давно забули про лижі та снігоступи. Аж раптом такий гарний сніг! «Нічого, перебудемо, — підбадьорив себе дід. — Не таке перебували!»

Було важкувато. Провалювався, витягав ногу і з наступним кроком знову провалювався. Раз-раз. Хрум-хрум. «Ах, лента за лентою — набой подавай, український повстанче, в бою не відступай!» — хрипко наспівував він уголос, бо знав, що з піснею йти легше. Головне: не думати про передчасне повернення. Тому що давно кортіло повернутися.

За деякий час зупинився, щоб віддихатися. «Лише половина шляху залишилася!» — підбадьорював себе. Змилок сонця майже

розтанув. «Уперед! — скомандував він. — Ти ж не шмаркач якийсь! Ти ще міцний стариган, Розенбومه!».

Коли перейшов поле і дочовгав до першої сосни, то, мабуть, упав би, якби не сперся на смолистий стовбур. Холодно не було. Навпаки — парко, як на єгипетських курортах о цій порі. Дихав, немов кашалот, який щойно випірнув із океанських глибин. Кажуть, що кашалоти пірнають найглибше з усіх китів.

Невдовзі очі звикли до лісового сутінку і дід розгледів з десяток ялинок, що росли неподалік. Майже всі — півтора-два метра заввишки. Стрункі, фігурні — мов зі старовинних новорічних листівок. Місцевий лісник якось хвалився, що має грошовитого клієнта на такі ялинки.

Аж раптом почув розмову лісових дерев.

Найвища, але кривенька ялина щосили залякувала подруг, які росли навколо неї:

— Одне й те саме щороку. О цій порі зазвичай приїжджає лісник і зрубує на продаж найгарніших із нас. Лише мене не чіпає — каже, що я тільки на дрова й годжуся. Він мені багато чого розповідає...

— А навіщо нас рубати? — дуже здивувалась ялинка, яка на конкурсі краси легко виборола б найперше місце. — Ми ж гарні! А що означає «на дрова»?

— І нас іноді ріжуть, — тихенько пробурчала сосна, на яку спирався дід. — Навіть на дрова.

— Дітки-дітки, — зітхнула кривенька. — Люди чомусь вважають, що на свята обов'язково потрібно вбити якусь рослину. На Різдво — ялинку. Навесні — проліски, мімози, котики з верби. Улітку, восени — будь-які квіти, аби тільки гарні були.

— Але ж, якщо нас зрубають, ми помremo! — Зойкнула крайня ялинка. — І що нам тепер робити? І все-таки: що означає «на дрова»?

Вона була дуже розумною, бо якщо живеш на краю, то й бачиш набагато більше.

— Неодмінно помрете, — підтвердила крива ялина. — Проте спочатку буде весело. Вас встановлять у людських оселях, прикрасять яскравими іграшками і гірляндами. Діти навкруги бігатимуть, танцюватимуть, співатимуть. А ще сяятиме телевізор і ви побачите, як люди їдять усілякі смаколики. Весело!

— Я хочу гірлянди! А що воно таке? — не витримала наймолодша красуня. — І співів хочу! І телевізор!

— А потім ви засохнете до смерті! — жорстко нагадала крива ялина.

— Це неподобство, — після паузи заявила крайня ялинка. — Я не проти танців зі співами. Особливо навколо мене. Проте всихати зовсім не хочеться. Мені більше подобається горобців від хижаків переховувати. Горобці веселі.

— І я не хочу «на дрова» — передумала перша красуня. — Я навіть гірлянд не хочу. Мені й тут добре. А ще мені подобається, коли під моїм гіллям сплять зайці. Вони такі пухнасті й теплі! І що ж нам тепер робити?

Дід розтер вуха. Мороз посилювався — може ця розмова йому лише мариться?

— Тікати треба, — мовила крива ялина. — Тікати. Агов, дубочку, ти ще не спиш?

— Хіба з вами заснеш, — буркотливо озвався маленький дубок, що навесні оселився неподалік. — Тільки й робите, що теревените.

— Розкажи, як ти від кабанів утік, — попросила крива ялина. — Отих, що тобі коріння під'їдали.

— Отак! Викопався і втік! — роздратовано відповів дубок. — Земля пухка, з пісочком. Поволі витягнув своє коріння, потихеньку сюди переповз і знову вкоренився. Вам добре, ваше коріння неглибоке. А я, поки своє із землі витягнув... Ну годі вже, дайте хоч

узимку поспати!

— От! Чули? — Зраділа крива ялина. — Дуже просто! Наш ґрунт також із пісочком. І коріння наше неглибоке, витягнути легше. А дубище підкаже, куди тікати. Там, де він жив, також земля пухка. І кабани ялинок не люблять!

— Краще б я народився ялинкою, — буркнув дубок, бо проспав попередню розповідь.

Дідові ще було тепло. «Які чудасії на Різдво кояться! — дивувався він. — Скільки не живи, природа завжди здатна здивувати!»

— У мене не виходить витягувати коріння! Намагаюсь, намагаюсь... — поскаржилася крайня ялинка. — Все це вигадки!

— Та хто ж так чинить! — озвався дубок і почав розмахувати гіллям. Ніби налетів сильний вітер. — Отак: ліворуч-праворуч гілками, ліворуч-праворуч — і витягайте коріння, поволі витягайте!

Дід подумав: може, сниться? Вітру не було, а ялинки захилялися, ніби смерч налетів. Немов дерева зарядку для крони робили.

Прикрив зморені очі й не помітив, як задрімав. Останнього разу спав навстоячки у відрядженні — в черзі за квитками в дуже далекому аеропорту. Три ночі перед тим майже не спав. Дальні дороги виснажують навіть молодих.

Йому примарився той далекий аеропорт і черга до каси. Уві сні до Різдва лишалася лише доба, а літаки не злітали через страшенний снігопад. У черзі спали майже всі. Навстоячки вміли спати лише солдати під час війни. А в мирні часи навчилися ті, хто більшу частину життя проводив у відрядженнях.

— Не кидайте мене! — розбудив діда відчайдушний крик. — Я не можу викопатися!

Він ледве розліпив повіки, бо ті майже змерзлися. Вдихнув колючий запах соснової кори. Його трусило від холоду.

«Так можна й до смерті замерзнути!» — вжахнувся старий і відліпився від сосни. Стільки разів чув, як замерзають люди. Позаминулої зими сусід замерз по дорозі з магазину. Також, мабуть, думав, що з ним ніколи такого не станеться.

Дід струснув головою і кинувся розтирати щоки. Знову вжахнувся: це ж яке горе мало не утнув усім рідним! Розтирав, поки шкіра не запашіла. «Трясця йому!» — трохи прийшов до тями.

А потім, майже в темряві, роздивився спорожнілу галявину. З ялинок залишилися лише велика кривенька та найгарніша маленька. Інші, схоже, й справді втекли.

— Я не можу викопатися! — плакала мала.

«Якщо й далі стоятиму — точно замерзну», — подумав старий.

— Зараз допоможу, — прохрипів він і, на задублених ногах, вийшов з-за сосни. — Не хвилюйся, дитинко, я тебе не рубатиму.

...За годину бабуса почала хвилюватися. Ціле життя за чоловіка хвилювалася. І за дітей, звісно. А лікарі категорично забороняли.

Наліплені вареники лежали рівними рядочками на великому дерев'яному деку. Оцей десяток — із м'ясом і цибулею. Оцей — із картоплею і грибами. Золота цибулька ще шкварчала на сковорідці. Вистачить і на сніданок.

«Та де ж він пропав?!» — нервувала вона. Згадала про замерзлого позаторік сусіда і вже не знаходила собі місця. У кухонному вікні блідий млинець сонця вже пірнав у сніг. У вікні, що виглядало на ліс, здивували дві ялини посеред поля — крива велика і маленька красуня, — раніше їх, здається, не було. Чи вже забулося?

Раптом здалося, ніби хтось пронизливо гукає: «Допоможі-і-іть! Допоможі-і-іть!»

«Нерви... — зітхнула бабуса. — Як непомітно старість підповзає...».

Цієї миті ялинки своїми голками кололи дідове обличчя. Намагались якнайболючіше. Той знесилено лежав у снігу. Важко навчати дерева рухатися на корінні замість ніг. Коріння, на жаль, ніколи ніг не замінить. Мало не пів поля на собі ялинки тягнув. Згодом вирішив трохи відпочити. Лише трішечки. Сучасні куртки дуже теплі, можна у снігу лежати. Іноді розплющував очі, зиркав у темне небо й чекав, коли засяють зірки. Йому було затишно, як ніколи. Тіло вже не тремтіло ні від морозу, ні від втоми.

— Прокинься, прокинься, — спонукала кривенька ялина. — Тобі не можна спати на морозі. У тебе навіть коріння немає!

— Прокидайся, — просила менша ялинка. — Ти обіцяв нам легкий ґрунт із пісочком! І прикраси! І гірлянди!

Дід відчував себе щасливим. «Коріння у мене є, — сонно заперечував він, згадуючи своїх батьків з дідами. — І продовження є, такі чудові онуки!»

Над ним крізь небесну імлу починали пробиватися зірки. Вони майже нечутно співали про вічність. «Бетховен оцінив би», — подумав дід. Йому грав чарівний оркестр. «Якби ж онуки й справді зранку приїхали!» — мріяв він, знову засинаючи.

Але довелось прокидатися, бо дуже боляче ляскали по щоках.

«Яка красуня!» — здивувався він, побачивши замість неба свою сиву дружину. Красивіших жінок у світі не було! Зірки тьмяніють!

— Піднімайся! Піднімайся! — у відчаї кричала бабуса.

Дід, приходячи до тями, трусив головою. Колючий сніг потрапив за комір куртки, кривенька ялина підштовхувала колючим гіллям.

— Не глушіть мені Бетховена, — промимрив дід. Намагався жартувати навіть у напівсні. Ялинкові голки були дуже гострими.

Світ цікавий лише тим, кому він болить. І старий ожив. Це ж бо справді боляче — коли голками в ніс.

— Нумо, рідненький, піднімайся! — прохала дружина. — Я тобі вареників наліпила. Таких, як ти любиш! І з ялинками вже домовилася! Перед клунею посаджу! Навпроти хатніх вікон. Пам'ятаєш, ти туди якось пісочку підвіз? Ми їх прикрасимо, а зранку онуки приїдуть! Уже недалеко йти! Нумо, піднімайся, рідненький!

Дід здивувався, що його так люблять. Тому поволі піднявся. Любов завжди піднімає. Коліна хрумтіли, як і сніг під ногами, але з кожним рухом тіло все більше раділо життю. Жити справді цікавіше, ніж спати.

Лише пів поля додому. Лише пів поля.

...А зранку розбудило знайоме торохтіння. «Дизельний двигун, — подумав дід, не розліплюючи очей. — Потужний. З турбіною!»

Не довіряючи вухам, кинувся до вікна й побачив, як у двір заїжджає знайомий джип. Дружина зачиняє за ним ворота.

Дід метнувся вдягатися. А коли вискочив на вулицю, до нього зі щасливим вереском кинулася мала онучка і обійняла за ногу.

А дочка стисла в обіймах так, що мало не задихнувся.

— Тату, не повіриш! Цілу ніч мене мов хтось гіпнотизував: «Їдь до батьків, їдь!»

Вона всміхалася, а дід усміхався ялинкам перед клунею. Одна трохи кривенька, друга ніби з різдвяної листівки. Ніхто не вмів так садити дерева, як його дружина. У неї й табуретка проросла б. Ялинки метляли гілками, хоча вітру зовсім не було.

— Дідуню, це нормально, коли уві сні з тобою дерева розмовляють? — тихцем запитав онук. На деякі таємні теми він розмовляв лише з дідом.

Стриманий зять терпляче чекав своєї черги вітатися.

...

Далі — у повній книжці «Різдвяні казки. казки».
nashaknyga.com.ua